

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
בערוכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וחמש

ג' י"ב - כ"ט שלמים

ג' (תשכ"ו)

שאלת כלליה

א. ברכות ג' ד' אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות ואלו הן: יורדי הים וחולכי סדנרות ופי שהיה הולח ונתרמא וסו שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מניין? דכתיב (תהלים קי"ז כ"ג-ל"א) "יורדי העם באבנות". המה ראו מעשי ה'... ויאמר ויעמד רוח סערה... יעלר שמים ירדו תחומות... יחוגו ויגועו ויצעקו אל ה' בצר להם ומצוקותם יוציאם... וישמחו כו' ישחקו... יודו לה' חסדו ובפלאותיו עם בני אדם. חולכי סדנרות מנא לון? דכתיב (תהלים שם ו' ה-ה) "תעו במדבר... רעבים גם צמאים... ויצעקו אל ה'... ויוריקם בדרך ישרה... יודו לה' חסדו... מי שהיה חולה ונתרמא מנא לון? דכתיב (תהלים שם י"ז-כ"א) "אוילים מדרך משעם... כל אוכל תועב נעשם... ויצעקו אל ה'... ישלח דברו וירפאם... יודו לה' חסדו... ופי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא מנא לון? דכתיב (תהלים שם י"ט-י"ו) "רושבי חשך וצלמות... כי חסדו אמרי אל... ויכנע בעמל לבם... ויצעקו אל ה'... ויציאם שחשך וצלמות... יודו לה' חסדו..."

ב. רש"י ד"ה אם על חודה יקריבנו: אם על דבר הודאה, על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים וחולכי סדנרות וחבושי בית סחר וחולה שנתרמא שהם צריכין להודות, שכתוב בתוך "יודו לה' חסדו ובפלאותיו לבני אדם ויזכרו זבחי תודה" (תהלים קי"ז כ"א-כ"ב) - אם על אחת מאלה בוד שלמים הללו - שלמי תודה הם וטעונות להם האסור בפניו, ואין נאכלין אלא ליום ולילה.

1. בעל "שיחון יעקב" (פירוש על עין יעקב) מקשה: למח בשני האחרונים נקט ל' "חולה ונתרמא" וחבוש - ויצא" ולא נקט לשון ז' בשני הראשונים, כגון "יורדי הים והגועו לחוף וחולכי סדנרות שהגיעו לישוב? לטב קושיהו?
2. הרי"ף (ר' ואשית בה' יוסף מנחם על עין יעקב) יש לדקדק למח נאמר צריכין להודות ולא אמר חייבים להודות... מהו העולה מ"דקדוק" זה?
3. הרי"ף: ...לכך לא אמר אחר כל הארבעה פעם אחת "יודו לה' חסדו וכו'" ואמר בכל א' ואחד "יודו לה'... ללמד שכל אחד מהם צריך להודות על נסו הפרטי ויכלול בספור נסו גם בפלאות שעושה ה' עם שאר בני אדם. היכן נרמז דבר זה בלשון המקרא (בתהלים ק"ז)?
4. א. רצה רש"י לפרש באלו הזדמנויות יקריבוהו - למח לא התחיל דבריו "על נס שנעשה לו" ומה ראה להקדים "אם על דבר הודאה" (וע' רש"י תהלים ק' ד"ה מזמור לתודה: להודות, לאמר על זבח תודה).

ב. שאלת סגנון

כלי יקר (ר' אפרים לינשיץ): ...השלמים קרובים אל ה' יותר מכל הקרבנות הבאים על החטא, ומטעם זה כתיב (ז' כ"ט) "המקריב את זבחו שלמים לה'", יבוא את קרבנו לה' מזבח שלמים. (ל') ידיו תביאונה את אשם ה'... נראה שלא הוזכר בשום קרבן שהבעל יביא בידיו חלק של גבוה כי אם בשלמים, "ידיו תביאנה", לפי שכל מי שיש לו כעס סוף הסלך ורוצה לכפר רוגזו, אז הוא שולח המנחה ע"י שליח, אבל המביא למלך איזו מתנה דרך דורון וכבוד, אז הוא מביא המנחה בידיו בעצמו ולא ע"י שליח; וזהו התבדל שבין חטאת ואשם הבאים על חטאי הטעשים וקפולה הבאה על חטאי ההרחור ובין השלמים, כי אותם קרבנות הבאים להסיר פני כעסו אינו דין שידיו תביאנה, כי נראה כחוצמא כלפי שמיא, לפיכך הוא משלחם ע"י הכהנים, אבל השלמים שהם דורון "ידיו תביאנה".

- א היכן מצינו בפסוקי טרקנו עוד רמז להבדל זה?
- ג. י"ב אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלים סבות כלולות...

- 1) פעמים הוזכרה מלה "תודה" בפסוקנו. האם הוראה אחת למלה בשני המקומות או שתיים, ומה ההוראה (או ההוראות)?
- 2) האם הוראה תודה בפסוקנו (בתחילתו או בסופו או בשניהם) כהוראה המלה "תודה" בתהלים נ' י"ד א' ובהתהלים נ' כ"ב?
- 3) פעמים הוזכרה מלה "על" בפסוקנו, האם הוראה אחת בשני המקומות אם שתיים?

ד. ס"ז ואם נזר או נדבה זבח קרבנו ביום הקרבנו את זבחנו יאכל ומסחרת והנותר מסנו יאכל.

ספרא זו (פרק ז', קט"ז) "ביום הקרבנו את זבחנו יאכל" - מצוה לאכול מסנו ביום הראשון. יכול ליום אחד? ת"ל: "ומסחרת" או "מסחרת" - יכול מצוה לאכול לפני ימים? ת"ל: "והנותר" - אם הותר - הותר. אי "והנותר" - יכול אם הותרו כולו יתה מסול? ת"ל: "יאכל" דאפילו כולו. רש"י ד"ה ומסחרת והנותר מסנו: בראשון יאכל, רש"י ז' ויתרת היא, ויש כסוה הרבה במקרא, כגון (בר' ל"ו כ"ד) "ואלה בני צבעור ואיה וענה" (דניאל ח' י"ג) "תה קדש וצבא מרמס".

ראב"ע וי"ו והנותר מסנו כפ"א רפה בלשון ישמעאל, וכמהו (שמוה ס' כ"א) ויעזב את עבדיו, גם (בראשית א' ב') "והארץ היתה חרו ובהו".

באור (ר' נפחלי הירץ ויזל) ... ורש"י אין חז"ל נוספת ...

מלבי"ם (לדברי הספרא דלעיל) באור הכתוב כפי דעת רבותינו שחילתה אמר "ביום זבחיכם יאכל" - היינו לכתחילה מצוה לאכול ביום זבחנו דוקא, והוסיף "ומסחרת" שבדיעבד יאכל גם למחר... לפי זה מלה "ומסחרת" נספר לסמך על "והנותר מסנו" ושעורו "ומסחרת הנותר מסנו יאכל" - וי"ו של "והנותר" כפ"א רפה בלשון ישמעאל, וכמו שאמר הרד"ק במכלול. (עיי' עליו החדרכה).

אולם לפי זה יקשה מדוע ערות הלשון? ולמה לא כתב "והנותר מסחרת יאכל" על זה השיב בספרא...

- 1) מה הוכחה לדברי רש"י שהו"ו נוספת?
- 2) לפי דעת הרמב"ן אין ראיהו של רש"י מדניאל ח' י"ג מתאימה. הסבר כיצד ניתן לפרש את הפסוק התואר מבלי לוטר שהו"ו תורת?
- 3) חסם הפסוק בתחלים מ"ו ז' "נדרם ורכב וסוס" מתאים הוא לאלה שאומר עליהם רש"י "ויש כסוה הרבה במקרא"?
- 4) סחי ראית ראב"ע סבראשית א' ב'?
- 5) כיצד נפרש את פסוקנו אם נקבל את דעת הבאור?
- 6) לפי דעה המלבי"ם יש נדברי הספרא שהנאנו לעיל תשובה לשאלתו על "ערות הלשון" שבפסוקנו, סחי החשובה?

שאלות בסעמי המקרא מיכאל פרלמן

ויקרא ו' י' לא תאפה חמץ חלקם נתתי אהה מאשי...

בסרא מבחור נ"ה ע"א: **משנת** כל הסנחות נילושת בפושריו ומשמרו שלא יחסיצו ואם החסיצו שירייה עובה בלא תעשה.

בסרא פנא הני מילי? אמר ריש לקיש דאמר קרא: לא תאפה חמץ חלקם.

ח"א לא תתאפי תמיע חולקהון יתבית יתח מקורבני

ח"ה לא תתאפי תמיע חולקהון סן סותר ומנחחא דיתבית לחון מקורבני (ועיין בפ"י על הרבם יהונתן).

רש"י ד"ה לא תאפה חמץ חלקם: אף השירים אסורים בחמץ.

אברבנאל ראוי לפרש, שזה הפסוק בא לתת טעם לשני דברים שבאמרו בפסוק הקודם והם "מצוה תאכל במקום קדוש" באמרו. והנה הטעם "שמצות תאכל" הוא, לפי שאינני רוצה שתאפה חמץ, בעבור שחלקם נתתי אותה לחם מאשי, כלומר, משולחני. וכמו שאותו שעל שולחני הוא מצוה כן חלקם ראוי שיתיה מצוה, כי המלך הנותן פרס לעבדיו מעל שולחנו, ראוי, שיתן לו סמאלו. על כן הבכורים והתרומות והמעשר היו נאכלים מצוה או חמץ, לפי שלא באו על שולחן המלך.

בעל תורה תמימה ... ואע"פ דלפי הפשט המלה "חלקם" מוסבה ונמשכת למטה, חלקם נתתי ארחה, אך מדייק כיון דאיסור אפיית המנחה חמץ קאי על כל הסנחה, לא כך על השירים, א"כ למח כתוב מצוה זו גבי שירים, ולכן מדייק, דאפילו חלק הכהנים, וחייבו השירים גם כן לא תאפה חמץ.

ודרך חז"ל בחמלות הבאות ספטיק לדרשן לפניחן ולאחריחן...

- 1) סחי השאלה, שמעורר בעל תורה תמימה בקשר לפירוש הגמרא בענין הטעמים?
- 2) מי מן המפרשים אינו הולך בעקבות הגמרא?
- 3) איך מסביר בעל תורה תמימה את דעת ריש לקיש?
- 4) איך מסביר אברבנאל את ססיכות הכהובים?